

Тихонюк О. В.

кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри дизайну, Національна академія
образотворчого мистецтва та архітектури

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИТИНАКИ

Анотація: У статті описано та систематизовано основні технічні прийоми та засоби сучасної української витинанки. Прослідковано еволюцію традиційної техніки витинання в новітніх культурно-мистецьких умовах кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Досліджено розвиток нових, альтернативних технік виконання та їх вплив на пластичні, стилістичні й образні характеристики творів.

Ключові слова: техніка витинання, техніка вирізування, технічні прийоми, художня виразність, папір.

Аннотация: В статье описаны и систематизированы основные технические приемы и средства современной украинской вырезанки. Прослежена эволюция традиционной техники вырезания в новейших культурно-художественных условиях кон. ХХ – нач. ХХІ ст. Исследовано развитие новых, альтернативных техник выполнения и их влияние на пластические, стилистические и образные характеристики произведений.

Ключевые слова: техника вырезания, технические приемы, художественная выразительность, бумага.

Abstract: In the article are described and systematized basic technical receptions and facilities of modern Ukrainian paper-cut. Investigational evolution of traditional technique of paper-cutting in the newest cultural and art XX – XXI. Investigational development of new, alternative technician of implementation and their influence on plastic, stylistic and vivid descriptions of works.

Keywords: technique of paper-cutting, technician of excision, technical receptions, artistic expressiveness, paper.

Постановка проблеми. Сучасна українська витинанка є своєрідним полігоном для дослідження різних методів формотворення, що включає експериментування з технікою, композицією, стилістикою; комбінування з іншими художніми техніками. Новітні тенденції у даній мистецькій галузі значно розширюють діапазон технічних засобів та прийомів, що мають значний вплив на пластичні та образні характеристики творів. Це потребує висвітлення технічних особливостей витинанки в контексті взаємозв'язку змісту та форми.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Стаття виконана відповідно до плану підготовки кадрів вищої кваліфікації та планів науково-дослідної роботи Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні вивчення технічних особливостей витинанки стосувалося здебільшого народних зразків, а відповідно досліджувалися традиційно усталені прийоми та інструменти роботи з папером. Ґрунтовно висвітлено дане питання у монографії М. Станкевича «Українська витинанка» (1986) [6]. Окрім загальнопоширеного способу вирізання зображення ножицями автор описує вириванки Л. Безпальчої. Згадки про регіональні технічні особливості витинанки є у книзі Нарціса Кочережка «Сонячні барви» (1978) [4]. Технологічні особливості виготовлення, властивості паперу та традиції використання паперових прикрас описано у книзі Пауліни Джонсон «Creating with paper» (1958) [11]. Такі технічні відгалуження у витинанці як, наприклад, вириванка (відщипування паперу пальцями), комбінована (поєднання витинання з розписом), описано у статті «Витинанки» (2000) С.Танадайчуком. «Беруся стверджувати, – зазначає художник, – що витинанкове мистецтво є універсальне. Із ним можливе поєднання розпису, графіки, пластики...» [7, с. 48, 49]. Сучасні технічні особливості української витинанки до сьогодні не розглядалися цілісно та систематично, а відтак потребують окремого висвітлення.

Мета роботи. Висвітлити та систематизувати сучасні технічні тенденції в мистецтві української витинанки та прослідкувати вплив техніки виконання на образні особливості творів.

Виклад основного матеріалу. Пластичні якості ажурних паперових прикрас залежать від засобів витинання. У витинанці кінця ХХ – початку ХХІ століття, як і в інших видах декоративного мистецтва, можна спостерігати експерименти з технікою. Майстри дедалі глибше осягають безмежні можливості матеріалів декоративного мистецтва, основи їх пластичної і просторової організації [2, с. 228].

У своїй основі техніка виготовлення витинанок не зазнала суттєвих змін з моменту її виникнення [6, с. 80], адже сучасні художники створюють паперові візерунки за допомогою ножиць (*витинання*), ножа (*вирізування*) та, рідше, відриваючи шматочки паперу пальцями (*відщипування*, *вириванка*). Іл. 1-3.

Але на сьогодні ми можемо констатувати якісні зміни стосовно використовуваних інструментів. Досвідчені витинанкарі з великою пильністю добирають собі ріжучі засоби за формою та розміром, відповідно до їх творчої манери. Це дозволяє митцям розширити пластичні можливості паперу, створюючи

Надійшла до редакції 11.12.2012

філігранні зображення. Наприклад, великим арсеналом спеціально підібраних інструментів користується Олена Турянська. Деякі різновиди ножів (лез) художниці замовляє за закордоном, а тому має можливість втілити свої ідеї у витинанках досить великих за розміром (до 200 см за більшою стороною), з великою кількістю дрібних і складних за формою елементів. Більше того, через незручність транспортування таких творів, які не наклеєні на фонову основу, майстриня швидко вирізує нову витинанку на місці експонування у короткий термін.

Прикметно, що використання пробійників, як це інколи траплялося при додатковому декоруванні настінних прикрас, зокрема фіранок [6, с. 27], не було в наші дні популярності. У творчості сучасних майстрів вони носять поодинокий характер і, як правило, для надання ускладненої фактури, а не для утворення окремих елементів. У більшості випадків це ніяк не пов'язано з наслідуванням традиції, а свідчить про вплив інших видів мистецтва, зокрема, художньої обробки шкіри (Л. Тептяєва) чи різьби по дереву (Д. Власійчук). Рясні отвори круглої форми перейшли у витинанки Ніни Денисової від кольорових цятко, притаманних її живописним творам. Художниця була широко здивована, дізнавшись про аналогічну практику в традиційній народній витинанці [1].

Нові можливості формотворення надає розширений вибір сортів паперу. Хоча прихильники чорного силуету у витинанці понині віддають перевагу витинанню з «дефіцитних» нині конвертів для фотопаперу, внутрішня сторона яких має глибокий і разом з тим м'який чорний тон, більшість витинанкарів використовують весь широкий діапазон паперової продукції, якість та кольорові варіації якої особливо урізноманітнилися на початку ХХІ століття.

Витинання. Термін «витинанка» здебільшого використовують для узагальнюючого визначення виду мистецтва, зображення в якому створюється шляхом відтинання контрформи з аркуша паперу. Однак, з огляду на потребу уточнення та розмежування ріжучих засобів, що значно відображається на характері самого зображення, для творів виконаних ножицями пропонуємо термін витинання.

Найперші фіксовані народні зразки паперових прикрас були виконані ножицями для стрижки овець (рідше кравецькими ножицями). Сьогодні використовуючи ножиці з тонкими, гостро заточеними кінчиками, творять витончені витинанки Ольга Шинкаренко, Ірина Кузьменко та інші народні майстрині. Майстриням близька стилістика декоративного розпису (зокрема петриківського), а обраний інструментарій дозволяє їм досягти неабиякої пластичності та витонченості ліній. Ножиці в руках витинанниць перетворюються на універсальний художній інструмент, здатний відтворити плавний порух пензля, характерні тонкі штрихи петриківського розпису, промодельовати найдрібніші деталі, якими насичені композиції [8, с. 104].

Серед професійних художників ножиці як основний інструмент використовує Ярослав Галькун. За допомогою даної техніки художниця самоствердила себе як цікавого сучасного митця. «Витинанка вимагає величезної зосередженості, особливо, коли виконується без попереднього малюнку, – каже

вона. – Це певний ритуал викликання духів образів, але не ззовні, а з себе самого (...) часом легше знайти потрібний образ, взявши в руки папір і ножиці, аніж папір і олівець (...) Ритуал звільнення образу з площини паперу (...) Певне очищення від стороннього» [9, с. 10, 11]. У творчості Ярослави чільне місце займають зображення міфологічних істот, як у роботах «Чугайстер», «Лісовик» та ін. Часто майстриня розкриває й гострі, актуальні теми. Робота «Птах Чорнобиля» досить виразна і сприймається в якості монументальної пам'ятки найбільших трагедій людства. Іл. 4.

У серії «Хвилі» витинанка перетворена майже на абстрактну лінійну текстуру, у якій можна розгледіти обличчя або образ храму. Цікавою є композиційна знахідка, у якій симетрія відіграє роль частини орнаментального модуля, а краї роботи вільно скеровані у простір, тобто, роботу можна уявно продовжувати у будь-якому напрямку, щільно заповнюючи площину. «Ярослава майстерно використовує традиційний в цьому виді мистецтва такий інструмент, як ножиці. Але долучає до них і сучасні технічні засоби, освоює комп'ютерні технології, що дозволяє маніпулювати різномасштабними повторами однієї графічними теми, перетворювати чорне на біле і навпаки» [10, 5].

Вирізування. Технологія створення зображення шляхом вирізування зображення з паперу за допомогою гострого різця уподібнює витинанку гравюрі. Для деяких митців, що прагнуть широко та різнобічно втілити об'ємні мистецькі задуми, вирізування має переваги. Техніка дозволяє легко й ефектно, без важкодоступних додаткових засобів виразити себе, не поступаючись художньою виразністю мистецтву графіки. Тенденцію до виконання «ускладнених великомасштабних композицій» за допомогою ножа, починаючи з 60-х років ХХ століття, зауважив М.Станкевич [6, с. 80].

Одною з перших професійних художниць, що використала чіткий і витончений лінійний різця для надання особливого пластики та виразності зображенню була Ярослава Мотика. Іл. 5. Її твори – це зразок надзвичайно доцільного синтезу матеріалу та форми. Характер ліній, поєднання елементів між собою, насиченість тону формують унікальний цілісний об'єкт. Техніка вирізування з паперу тут має найбільші переваги: простота виконання бездоганно чітких вирізаних форм, рівномірно забарвлена поверхня, естетика текстури паперу, завдяки чому в названих творах досягнуто максимальної художньої виразності.

Досконало володіючи технікою вирізування, художник Микола Теліженко досягає граничного наближення пластики витинанки до станкової графіки. Його «витинана графіка» – це той напрям розвитку витинанки і декоративного мистецтва в цілому, коли матеріал дозволяє сучасному митцю виразити актуальні теми, розкрити складні багатогранні образи, сюжети та застосувати складні композиційні варіанти.

Основну масу творів М. Теліженка можна віднести до групи складних (аплікаційні) витинанок. За систематизацією паперових прикрас, поданою М. Станкевичем вони більш наближені до накладних – витинанки, в основі яких лежить одинарна, яка формує їх композиційну структуру, а на «витинанку-основу наклали окремі елементи, збагачуючи її кольорово, акцентуючи основні форми зображення» [6, с. 30,

31]. Відмінність витинанок М. Теліженка полягає у довільному трактуванні названого технічного прийому – асиметрична композиція, довільне розташування додаткових аркушів, тло підпорядковується основі.

Вже ранні твори митця «Козак Мамай», «Козаче, соколе, візьми мене із собою...» (1991) наділені художніми якостями станкової графіки. Автор вирізує основне зображення з чорного аркуша, лаконічно але достовірно моделюючи форму. Червоні, сірі й охристі аркуші, підкладені під основний, збагачують і додають живописності. Зразком поєднання пластичних особливостей лінориту та монументальної скульптури, «досвіду народного й академічного мистецтва» є композиції «Героям Крут» (1997), «Ой, висока та гора», «Пам'ять», «Вітрило часу» (1998).

Мистецькі об'єкти Олени Турянської – це одинарні прозорі витинанки. Майстриня по-сучасному переосмислює традиційну техніку витинанки, використовує її формотворчі засоби. Свої роботи О. Турянська означає терміном «паперовитинання», при цьому не обмежуючи себе стилістикою чи пластикою. Її композиції демонструють максимальні можливості паперу як художнього матеріалу. Такий прийом – це новий погляд на мистецьке освоєння простору. Для О. Турянської також характерні пошуки нової пластики шляхом експериментування з матеріалом та технікою. Це поєднання монотиpii та малюнку тушшю в циклі творів «Портрети» (2004). У серії аплікаційних композицій «MEMORY», «SOME MORE THEN AMOURE» (2004-2007) головні ролі відіграють не лише форма та контрформа, а текстури паперу та співвідношення кольорових плям. Гра художниці з поєднанням напівпрозорої кальки та витинання чорної площини паперу у створенні антропоморфних форм в серії «Студії взаємозв'язків» (іл. 6) спонукає зазирнути за межі поверхневого сприйняття. Система рясних отворів і криволінійних прорізів у ряді композицій («Нотатки», «Інтерференції», «Без назви», 2006) створює своєрідну фактуру й оптичні ілюзії.

Лаконічною графікою відзначаються твори Наталії Откович. У двоколірних асиметричних витинанках зображальними є витяті елементи. Вони звучать кольором аркуша підкладки, а площина основного аркуша виконує роль тла. Такий прийом дозволяє більш вільно оперувати лінією та реалістично моделювати форму, бо елементи не повинні з'єднуватись між собою. Художниця робить витинанки великих форматів. Це натюрморти, абстрактні композиції, інтерпретації природних мотивів. Майстриня виконує також витинанки-мініатюри. «Техніка витинанки дає мені можливість завжди втілити задумане так, як хотілось би: графічно, кольорово та просторово... Ця техніка дає можливість використовувати різні види паперу, як за фактурою, так і за кольором. Є можливість міняти фони, також можливе використання кількох шарів паперу і створення просторової композиції», – висловлюється авторка [5].

Відщипування (вириванка). Одною з перших в Україні мистецькі твори у техніці відщипування виконала Людмила Безпальча. «Відщипуючи пальцями шматочки рихлого паперу од відповідно складеного аркуша, художниця створює смішних чоловічків, веселих чудовиськ та химерних чортиків» [6, с. 81, 109].

Юлія Дунаєва чи не єдина в Україні (після Л. Безпальчої), хто в основу вираження своїх мистецьких ідей поклав вириванку. Своєрідна техніка виконання, яка виникла спонтанно в результаті безсвідомих вправ, стає співавтором майстрині. Художні й технічні знахідки мисткині початково базувались на творчій інтуїції. Первинним було освоєння пластики матеріалу: властивостей паперу різного гатунку, скерованості обірваного контуру, взаємозв'язку відщипнутих шматочків, отворів і великих мас. Лише опанувавши техніку, відкривши її багаті можливості, художниця ознайомила з методологією й історією витинанки взагалі. Спроби витинання та вирізування, які були зроблені нею потім, не є характерними для творчості Ю. Дунаєвої, бо тяжіють до маньєризму. В пошуках найбільш придатного виду паперу художниця звертається до давніх народних аналогів – власноруч тонованих газет (для фарбування авторка використовує чорну гуаш, рідкісне використання інших кольорів є винятком).

Майстриня використовує також білий контур, який утворюється по лінії обриву в результаті коштавання паперу, формуючи тонкі мерехтливі лінії. Цей прийом виконується двома способами. Перший – аплікативний, коли «оконтурені» в такий спосіб дрібні елементи наклеюються на більший або під отвори основної форми підкладається того ж кольору папір. Другий своєрідний спосіб ґрунтується на цілісності аркуша, він використовується в основному для виконання біоморфного декору. Спершу майстриня відщипує ряд отворів, відповідно до структури задуманого зображення (вони відіграють роль умовних завершень пагонів), а потім акуратно розриває папір починаючи від отворів, з'єднуючи їх тонкими прожилками.

Всі твори Ю. Дунаєвої можна розділити на аплікативні та прості. Однак цей поділ буде умовний через використання майстринею паперу одного кольору в обох випадках. Складні вириванки утворюються внаслідок компоновання на загальному аркуші зображення з окремих частин, методом: накладання одна на одну (як описано вище), цілковитого відокремлення чи дотикання нерівними краями з вузькими прогалинами, що створює ефект кракелюру («Вовк», цикли «Вертеп», «Ангели», 2003). Одинарні паперові мережива відзначаються філігранністю та майстерністю виконання. З суцільного аркуша за допомогою системи відщипувань і надриків виникають складні зображення з вигадливими розгалуженнями, переплетеннями та численними деталями, збагаченими фактурою рясних отворів. У цих творах очевидним є віртуозне відчуття форми. За попереднім уявленням авторка «виявляє» з площини паперу силуети птахів, плодів, листя, вищипуючи шматочки паперу навколо їх форми так, що перетинки паперу між отворами утворюють гілля («Виноград», «Дерево», «Куш», «Благовіст», 2000). Див. іл. 3.

Характерні для техніки відщипування аморфність форми, нечіткі абрисы, довільні, неочікувані контури отворів надають вириванкам особливої лише їм властивої естетики та живописності. Близька до наїву, дещо грубувата пластика вириванки, монохромність і живий імпровізаційний зв'язок форми з матеріалом надає творах яскраво вираженого архаїчного забарвлення.

Беручи за основу графему мотиву, художниця розробляє власну пластичну мову, зумовлену технікою виконання. Традиційні орнаментальні структури перефразовуються у формальні композиції, варіативні замальовки архаїчних символів. Авторка оперує найпростішими формами: прямокутник, коло, квадрат, трикутник (з поправкою на аморфність техніки). Вони є складовими частинами та загальним абрисом вириванки. Попри деталізацію й ажурність, у творах збережено форма аркуша, краї якого замикають композицію. Така монолітність і вписування розриваних елементів у строгу геометричну фігуру створює цілісну, гармонійну структуру.

Легким гумором сповнені твори Ю. Кафарського, виконані у техніці вириванки. У «Сонячному янголі» стилізація доведена до певної межі гротеску. Дещо театралізована фігура янгола зображена в такому положенні та з жестом рук, за якими можна побачити звичайну людину, яка вирішує певну внутрішню дилему. З великою дотепністю та вишуканою імпровізацією виконує художник зооморфні зображення у вириванках «Царський поцілунок», «Кіт» (2008). М'яко виконані краї роботи у поєднанні з виразністю й узагальненням свідчать про нові пошуки співвідношень форми та змісту.

На сьогодні можемо також спостерігати поживлений інтерес до техніки вириванки у витинанка рів, що досі послуговувались класичними методами витинання та вирізування. Наприклад, довільно обірвані краї паперу зустрічаємо у останніх роботах Ольги Шинкаренко та Миколи Теліженко.

Поєднання технік, має місце здебільшого у молодих професійних художників, які займаються мистецтвом паперу. Найбільш яскраво це проявилось у творчості дизайнера-графіка Лілії Тептяєвої. Її твори вирізняються різноманітністю форм, технологічних прийомів, а також поєднанням станкової графіки з пластичними можливостями витинання. За допомогою витинання, вирізування, відщипування, викори-

стання пробійників майстриня створює аплікативні, ажурні, одинарні та складені, площинні та просторові композиції (серія «Світ дитинства» (2006). Іл. 7. Тут нема прямого стилістичного та композиційного наслідування народної витинанки (як і народного мистецтва взагалі). Художниця запозичує лише технічні прийоми роботи з папером, які поєднує відповідно до творчого задуму: це і ажурне вирізування окремих елементів з суцільного аркуша паперу, і створення фактури за допомогою пробійника, і вищипування та виривання за контуром зображення. Нововведенням Л. Тептяєвої є надання об'єму окремим елементам за допомогою загинання назвних їх не приклеєних до площини частин. Це підкреслює специфіку обраного матеріалу та надає роботі, з її дитячою тематикою, елемент гри. Графічні листи – це складні композиції, створені накладанням сегментів кольорового паперу один на один у такий спосіб, що нижні шари декорують витяте на верхньому зображення. Обрана техніка не обмежує авторку в кольоровій гамі. Вона надає можливість легко «перебрати» різні варіанти кольорових співвідношень та обрати найвдаліші не лише в процесі ескізування, а й безпосередньо при роботі над оригіналом, а також при потребі замінити окремі сегменти.

Витинанкарем, який створив власну унікальну стилістику, є Андрій Пушкарьов. Іл. 8. Як і більшість професійних художників, він не зупинився на здобутках народної витинанки. У своїх експериментах ху-

Іл. 1. Алієв-Ковича Сергій. Молитва, папір, витинання, 30x45, 1990-ті.

Іл. 3. Дунаєва Юлія. Птахи, вищипування, 39x52, 2009.

Іл. 2. Турянська Олена. Безмежне V (фрагмент), папір, вирізування, 70x1009, 2006.

Лл. 4. Галькун
Ярослава, Птахи
Чорнобиля II,
витинання,
21x21, 1999.

Лл. 5. Мотика Ярослава.
Камені, вирізування, 70x50, 1999.

Лл. 6. Олена Турянська. Студії взаємозв'язків,
папір, калька, вирізування, колаж, 40x84, 2006.

Лл. 7. Тептяєва Лілія. Дівчинка з квіточки,
папір, мішана техніка, 2007.

Лл. 8. Пушкарьов Андрій.
Розмова, тонований папір,
вирізування, 50x76, 2005.

дожник поєднує вирізування з тонуванням м'якими матеріалами та, в останніх творах, оригінальною графікою. Власну творчість він характеризує і як витинанку, і як складну графіку. Запозиченням з царини графічного мистецтва є те, що папір для майбутньої роботи майстер власноруч тонує фарбами, утворюючи кольорові розтяжки, відповідно до задуманої композиції. Це додає чіткому ритму лаконічно витятих елементів узагальненого звучання. Підмальовок, нанесений восковими пастелями, збагачує витинанку

фактурою та додатково моделює форму. Для цього під папір, з якого витяте зображення, підкладається рельєфна дошка, а тон наноситься шляхом сильного притискування пастелі до паперу, після чого на ньому утворюється химерний візерунок, підсилюючи матеріальність твору та надаючи скупим, масивним силуетам об'ємності. Майстер надзвичайно активно використовує описаний прийом у різних витинанках, від легкого підкреслення лінії зрізу до щільного заповнення всієї площини фігури, а подекуди й тла.

Таке перенасичення особливо характерне для творів останніх років. Автор розцінює такі експерименти як мистецтво декупажу, маючи на увазі вирізування наперед намальованого зображення.

Синтез витинанки з технічними прийомами інших пластичних мистецтв є закономірним з огляду на широкі художні можливості техніки та проявляється як у стилістичних, так і в технічних ознаках. Сучасні витинанкарі поєднують у своїх творах риси мистецтва силуету, аплікацію, естамп тощо. Зовнішніми чинниками даного процесу стали наступні явища: обмін мистецьким досвідом, ознайомлення з іншими видами роботи з папером, вплив профілюючих технік, експерименти художників. В основі такого поєднання – тотожність засобів художньої виразності.

Задля художнього втілення пошуків у царині формотворення, фактури, площини та простору митці сполучають ажурне витинання з колажем і декупажем. Такі прийоми наближають витинанку до актуального станкового мистецтва, відповідаючи творчому баченню сучасного художника.

Колаж (*collage* – зклеювання чи наклеювання) – площинні роботи з включенням додаткових матеріалів – спочатку побутував як технічний прийом у рекламі, листівках, журнальних ілюстраціях, плакатах [3]. Колажу властиве застосування різного роду паперу (газети, шпалери, калька), тканини, фольги тощо. Особливістю поєднання даної техніки з витинанкою є те, що згадані матеріали використовуються для ажурного вирізування. Зокрема, зустрічаємо орнаментальні мотиви, витяті з поліграфічної продукції, з паперу, збагаченого фактурою або рельєфним тисненням. Досить рідкісне поєднання витятих з паперу композицій з текстилем представили на виставці «Витинанки» (Луцьк, 2008) Оксана Маркевич («Гніздо», 2005) та Оксана Остапчук («Рід», 2006). Глом у творах є схожа на домоткану тканина, натягнута на ДВП. Доповненням до основного зображення, у першому випадку, є вирізані з мішкловини декоруючі елементи, в другому – пом'яттий папір.

Колажування може бути доповнене декупажем (*decoupage* – вирізати), ефект якого полягає у вирізуванні за контуром намальованих (або надрукованих) зображень і наклеюванні їх на поверхню. У Європі XVIII столітті таким чином декорувались меблі, стіни та стелі в будинках. Пізніше в техніці декупажа виконані численні твори Анрі Матісса, багато з них послужили ескізами для літографій [12]. Пошук зображальної форми шляхом вирізування попередньо нанесеного на папір малюнку зустрічаємо в експериментальних витинанках останніх років. Варті уваги техніки виконання попереднього зображення окремими художниками – це малюнки пастеллю А. Пушкарьова («Білий вершник», 2008, серія «Срібні янголи», 2009), офорти Л. Тептяєвої («Світ дитинства», 2006), гравюри О. Грищенко («Цап та Баран», 2008).

Технічні аспекти використання витинанки в естампі наступні: на папері, попередньо покритому захисним шаром скотчу, ножицями вирізується зображення. Далі на нього наноситься типографська фарба, і воно тиражується як гравюра на картоні. Описана техніка була застосована Олегом Грищенко (2008) при оформленні збірки віршів Нестора Махно – ватажка

анархічного руху на Україні часів громадянської війни. В ілюстративних аркушах поєднано експресивний, дещо хаотичний малюнок у техніці офорту (суха голка) та силуетні вставки високого друку. Новою самодостатньою художньою мовою, сформованою на основі народної витинанки та гравюри на картоні, промовляє робота О. Грищенко «Батлхантери» (2008). Центральна частина твору виконана із застосуванням прийому дзеркальної симетрії. В нижній частині аркуша її доповнює фриз з рапортним повтором елементів (трансляційна симетрія). Зображення, попередньо вирізане на цупкому папері, розтиражоване способом високого друку. Відтак твір, що відповідно до техніки виконання належить до графічного мистецтва, має яскраво виражену витинанкову пластику, стилістику та композиційну структуру.

Висновок. Технічні особливості сучасної витинанки еволюціонували в бік якісного та кількісного вдосконалення інструментарію, розширення технологічних прийомів; філігранність виконання, розвиток допоміжних прийомів у самодостатню техніку, а також виникнення змішених технік. Для творів, виконаних методом відщипування, користуємося терміном «вириванка». Для складних асиметричних ажурних композицій, вирізаних за допомогою різця, пропонуємо визначення «витинана графіка».

У сучасній витинанці можна відзначити впливи інших видів мистецтва, споріднених з нею засобами художньої виразності, як, наприклад, мистецтво силуету, колажу, декупажу, аплікації, естампу. Це надає новій якості окремим творам і формує сприйняття сучасного мистецтва паперовитинання в цілому.

Література:

1. Запис розмови з Н. Денисовою, 15 грудня 2008. Приватний архів автора.
2. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». / Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова. – К.: Либідь. – 2005. – 280 с.: іл.
3. Коллаж в России. ХХ век [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.amodern.ru/artmodern/exhibition/18/>
4. Кочережко Н. Витиначі / Н. Кочережко // Сонячні барви. – К. – 1978. – с. 32-40.
5. Лист Н. Откович, 26 червня 2008. Приватний архів автора.
6. Станкевич М. С. Українські витинанки / М. С. Станкевич. – К.: Наукова думка, 1986.
7. Танадайчук С. Витинанки / С. Танадайчук // Народне мистецтво. – 2000. – № 3-4. – С. 48-49.
8. Тихонюк О. В. Паперове мереживо українських художників / О. В. Тихонюк // Образотворче мистецтво. – 2009. – № 3. – С. 104-105.
9. Українська витинанка – 2002: каталог всеукраїнського симпозиуму витинанкарів [вступна стаття Цвігун Т]. – Вінниця: Управління культури Вінницької державної адміністрації. Вінницький обласний центр народної творчості, 2002.
10. Художники України. Ярослава Галькун [вступна стаття В. Мітченко]. – 2007. – 12 липня. – № 28(108).
11. Jonson P. Creating with Paper / P. Jonson. – Seattle: University of Washington Press, 1958.
12. Lithographs by Henri Matisse [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.artloft.com.